

**STRATEŠKE SMJERNICE RAZVOJA EU POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ
Pravosuđe (prezenter prof.dr.sc. Alan Uzelac)**

Kvalitetne sudbene sustave u zemljama EU-a odlikuju otvorenost i transparentnost, djelotvornost, okrenutost korisnicima, te forme neovisnosti koje ne isključuju odgovornost sudaca i drugih pravosudnih struktura. Tim se vrijednostima treba voditi, a da bi one bile ostvarene predlažemo sljedeće promjene:

1. Dugoročne procese reforme pravosuđa treba pomno konceptualizirati u skupini osvjedočeno vrsnih i neovisnih eksperata koji su za svoje djelovanje dobili mandat od strane politički odgovornih tijela, a koji svoje prijedloge, utemeljene na javno deklariranoj metodologiji, stručnim studijama i dogovorenim indikatorima uspjeha, trebaju podnijeti na javnu raspravu te, nakon prihvaćanja, nadzirati provođenje dogovorenih mjera. Pri tome, redefinirani načini vođenja i analize pravosudnih statistika trebaju omogućiti i metodske i podatkovno utemeljenje planiranih reformskih procesa.

2. Vodeća tijela u pravosuđu, a posebno Državno sudbeno vijeće, treba temeljito redefinirati i reorganizirati. DSV valja učiniti odgovornim ne samo za neovisnost, nego i za djelotvornost funkcioniranja sudbene vlasti. Radi funkcionalnog rada i ostvarenja njegovih temeljnih zadataka, valja razmotriti promjene u sastavu i načinu imenovanja članova DSV-a, u provođenju postupaka koji se odnose na imenovanje, napredovanje i stegovnu odgovornost sudaca, u odnosima s drugim tijelima pravosudne uprave (predsjednicima sudova, predsjednikom Vrhovnog suda, ministarstvom nadležnim za poslove pravosuđa) kao i u organizaciji tijela i pratećih službi DSV-a, kako bi se izbjegla korporativna izolacija, reprezentativnije predstavljali društveni i stručni interesi te omogućilo profesionalno, djelotvorno i odgovorno upravljanje pravosudnim sustavom po uzoru na najbolju praksu sličnih sudbenih vijeća u Europi.

3. Reformski procesi, temeljem obuhvatnih rasprava, trebaju uključivati otvaranje pravosuđa prema javnosti i problemima društva u cjelini, uključujući kontinuirani dijalog između

pravosuđa i stručne i opće javnosti. Takvo otvaranje implicira mnoštvo pojedinačnih mjera, kao što su:

- široko educirati i raznovrsno profesionalno osposobljavati pravosudne dužnosnike
- uskladiti zakonske odredbe Zakona o sudovima s Ustavom te razlikovati (prvo) imenovanje na sudačku funkciju od napredovanja već imenovanih sudaca, uz odgovarajuće razlike u procedurama
- imenovanje sudaca povezivati s njihovom osvjedočenom izvrsnošću, kompetitivnim procesom utemeljenom na najboljim europskim tradicijama karijernog sudstva
- napredovanje sudaca vezati uz sveobuhvatnu kvalitativnu analizu njihovog doprinosa te reformirane i funkcionalizirane kvantitativne indikatore kvalitete i produktivnosti njihova rada
- oživjeti kolateralnu regrutaciju u sudačke redove te ponovo uvesti mješovita specijalizirana sudska vijeća u predmetima koji zahtijevaju raznovrsnu profesionalnu perspektivu (npr. u radnim i trgovačkim predmetima)
- za kolateralna imenovanja (imenovanja kandidata izvan kruga karijernih sudaca i sudskih savjetnika i iz redova drugih profesija) rezervirati barem jednu petinu otvorenih sudačkih mjesta
- u kolateralnim imenovanjima poticati kandidature vrhunskih pravnih profesionalaca i pravnih znanstvenika za sudove raznih, osobito najviših rangova, uz prilagođavanje sustava selekcije
- ponovno na adekvatan način afirmirati načela kolegijalnosti i laičke participacije, npr. tako da se u važnijim predmetima ponovno propiše da u prvom stupnju sude tročlana vijeća, da u svim postupcima pred višim sudovima postoji obveza suđenja u višečlanim vijećima te da se uvedu suvremene forme porotnog sudovanja u predmetima od strateškog interesa
- vratiti praksu kontinuiranog sudjelovanje sudova u informiranju korisnika i pružanju pravne pomoći građanima te redovito kvartalno održavati otvorene dane sudova
- sudove osloboditi od nespornih predmeta koji u bitnome predstavljaju administriranje te se mogu prepustiti drugim državnim tijelima i organizacijama (npr. izdavanja potvrda, vođenja registara i upisnika), uz zadržavanje opće nadzorne uloge za sud

- poticati, u duhu načela lojalne suradnje, autonomno rješavanje sporova, obvezatnu pretprocesnu komunikaciju i alternativno rješavanje sporova
- poticati kolektivno sklapanje nagodbi u repetitivnim i socijalno važnim predmetima u kojima sudjeluje velik broj stranaka
- poticati korištenje digitalnih tehnologija, uz mogućnost potpunog online vođenja postupaka u manjim i rutinskim predmetima, te uz potpunu digitalizaciju sudskih spisa te na open source platformi redovito objavlјivati sudske odluke, bez nerazmjerne anonimizacije
- sporove voditi prema načelu procesne razmjernosti, razmjerno socijalnoj i ekonomskoj važnosti predmeta, složene i socijalno važne predmete rješavati fleksibilno oblikovanim procedurama
- ujednačiti i koordinirati digitalizaciju pravosuđa na open source platformi te redovito objavlјivati sudske odluke, bez nerazmjerne anonimizacije
- raskinuti vezu u nazivlju između područja sudske nadležnosti i upravne organizacije države napuštanjem naziva deriviranih iz imena jedinica lokalne uprave ('općinski' i 'županijski' sudovi)
- osuvremeniti koncept 'suda' te mrežu prvostupanijskih sudova svesti na najviše dvanaest organizacijskih jedinica (optimalno - četiri do pet) uz višestruka sjedišta sudova, te fleksibilan broj mjesta u kojima sud ima sudske urede i službe
- mrežu žalbenih sudova svesti na najviše četiri do pet područnih sudova u središtima pravne izvrsnosti koji nose područno neutralne nazive (npr. Područni sud Jug sa sjedištem u Splitu)
- planski obnavljati sudske kadrove jer uspjeh reformi ovisi o kontinuiranom priljevu kvalitetnih stručnjaka te, da bi se otvorio prostor za nove kadrove, poticati rano dobrovoljno umirovljenje pravosudnih dužnosnika, npr. kroz povećanje sudačkih mirovina te premije za rano umirovljenje
- kadrovski obnavljati i modernizirati administrativno i pomoćno osoblje u pravosudnim ustanovama te redefinirati funkciju sudskih savjetnika
- smanjiti razlike između primanja na sudovima nižeg i višeg ranga, u pravilu povećanjem primanja na nižim sudovima, te propisati nespojivost sudačke dužnosti s prihvaćanjem bilo kakve

plaćene službe, posla ili funkcije; razmotriti mogućnost dodataka na plaću za posebne vrste sudačkih poslova (rad u više referada, premještaj na opterećenije ili osobito odgovorne poslove, sudjelovanje u 'letećim odredima' i sl.).